

بسم الرحمن الرحيم

مقدمه‌ای بر یادگیری ترکیبی

مؤلف:

دکتر حسین نجفی

(عضو هیأت علمی دانشگاه پیام‌نور)

- سرشناسه : نجفی، حسین، ۱۳۵۷ -
- عنوان و نام پدیدآور : مقدمه‌ای بر یادگیری ترکیبی / مولف حسین نجفی؛ ویراستار علمی محمدرضا سرمدی.
- مشخصات نشر : اصفهان : جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان، ۱۳۹۷.
- مشخصات ظاهری : ۲۰۴ ص.
- شابک : 978-600-318-205-9
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۹۴.
- موضوع : یادگیری ترکیبی - آموزش کمک کامپیوتر
- موضوع : تکنولوژی آموزشی - اینترنت آموزش و پرورش
- شناسه افزوده : سرمدی، محمدرضا، ۱۳۴۴ -، ویراستار
- شناسه افزوده : جهاد دانشگاهی، واحد اصفهان
- رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ن ۲۷/۱۰۳۸/۱ LB5
- رده بندی دیویی : ۳۳۴۶۷۸/۳۷۱
- شماره در شناسه ملی : ۵۱۴۶۹۲۰

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان

اصفهان - میدان آزادی جنبه درب شمالی دانشگاه اصفهان
تلفن: ۰۲۱-۳۶۶۸۰۰۶۲ www.jaha-bookshop.ir

- نام کتاب: مقدمه‌ای بر یادگیری ترکیبی
- مؤلف: دکتر حسین نجفی
- توبت چاپ: اول ۱۳۹۷
- تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
- صفحه آرای و طرح جلد: محمد علی نریمانی
- ویراستار علمی: دکتر محمدرضا سرمدی
- ناظر فنی: علیرضا جنت
- قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

مراکز بخش:

۰۳۱-۳۶۶۸۰۰۶۲	(۱) انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان	اصفهان:
۰۳۱-۳۲۲۱۹۹۹۷	(۲) علم گستر سپاهان	
۰۳۱-۳۲۴۸۰۳۸۵	(۳) کتاب کیمیا - میدان شهدا - خیابان کاوه	
۰۲۱-۶۶۴۸۷۶۲۶	(۱) انتشارات جهاد دانشگاهی (دفتر مرکزی)	تهران:
۰۲۱-۶۶۵۶۶۵۰۹-۱۸	(۲) کتابیران:	
۰۲۱-۶۶۴۰۰۷۲۲۰	(۳) دانشیران:	

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر، بخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

بِالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

پویایی مکلف علمی در شناخت جهان به‌فراز و قانونمند، تجربه نوآفرینی با فضای عمومی ارتقاء تمدن بشری شده است.

ایم. تمدن حاصل تلاقی ذهنیت فزینک و تمدن های کوانتوم نیست بهرآیند رشد یابندهای ابعاد مختلف است.

به‌شرف علم و فن آوری و تعالی آن با عناصر اصلی سازنده جامه، ساز و کارهای جدید جامه است.

نوغمور را با خواسته ها و اندیشه ها و دیگر دای تازه شکل داده است.

در این مسیر در جست و جوی تحولات جامع و تمدن در عرصه های علمی و فزینکی،

امشارات فزینک مکتوب منتشرش به‌سزایی دارد.

امشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان

با تکیه بر جست و جوی چندین ده ساله خود در عرصه چاپ و نشر آثار علمی، آموزشی و فزینکی مؤلفان، اساتید محترم، همکاران و

ارتباط و تعالی فعال با نویسندگان، مترجمان و محققان، توانسته است در عرصه انتشارات فزینک مکتوب ایرانی اسلامی

کامیابی آموزشی بر دارد.

اینک با نگاه به تجربه ویرین و توان علمی اساتید، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان آماده همکاری با نویسندگان و

زیر چاپ آثار آثار علمی، تحقیقاتی و کتب آموزشی و کمک آموزشی در رشته های مختلف می باشد.

امشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۱۱	فصل ۱: فناوری اطلاعات و ارتباطات و آموزش
۱۱	هدف‌های کلی
۱۱	هدف‌های یادگیری
۱۲	مقدمه
۱۴	آموزش‌های نوین در عصر اطلاعات و ارتباطات
۱۹	فواید به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش
۲۳	انقلاب‌های آموزشی و تأثیرات آن بر فرایند یاددهی - یادگیری
۲۷	انواع روش‌های مبتنی بر فناوری
۲۹	منابع و ابزارهای کاربرد فناوری در آموزش
۳۵	عوامل مؤثر بر پذیرش فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش
۴۱	ارتباط یادگیری با فناوری
۴۳	فصل ۲: آموزش از دور
۴۳	هدف‌های کلی
۴۳	هدف‌های یادگیری
۴۴	مقدمه
۴۵	تاریخچه نظام آموزش از دور
۴۸	تعریف و ویژگی‌های بنیادی آموزش از دور در مقایسه با آموزش سنتی
۵۱	مقایسه ویژگی‌های آموزش از دور با آموزش سنتی و متعارف
۵۷	فصل ۳: تبیین مبانی، اصول، نظریه‌ها و مدل‌های نظام آموزش از دور
۵۷	هدف‌های کلی
۵۷	هدف‌های یادگیری
۵۸	مقدمه
۵۹	مبانی فلسفی، روان‌شناختی و پداگوژیکی آموزش از دور
۶۲	نظریه‌های مهم آموزش از دور

۷۷	نسل‌های آموزش از دور و میانی آن
۸۷	فصل ۴: آموزش الکترونیکی
۸۷	هدف‌های کلی
۸۷	هدف‌های یادگیری
۸۸	مقدمه
۸۹	تعریف و فلسفه گسترش یادگیری الکترونیکی
۹۱	فلسفه گسترش یادگیری الکترونیکی
۹۴	ضرورت و اهمیت آموزش الکترونیکی
۹۵	عوامل مؤثر در طراحی و کیفیت بخشی به دوره‌های یادگیری الکترونیکی
۱۰۱	انواع یادگیری الکترونیکی
۱۰۶	انواع روش‌های ارائه در آموزش الکترونیکی
۱۱۶	آموزه‌های تربیت اسلامی و آموزش الکترونیکی
۱۲۷	تولید محتوای الکترونیکی
۱۳۴	مدل استاندارد اسکورم
۱۳۹	فناوری SOAP
۱۴۱	ارتباط SOAP با SCORM
۱۴۵	فصل ۵: یادگیری ترکیبی
۱۴۵	هدف‌های کلی
۱۴۵	هدف‌های یادگیری
۱۴۶	مقدمه
۱۴۹	مفهوم شناسی یادگیری ترکیبی
۱۵۳	مدل‌های یادگیری ترکیبی
۱۶۶	سطوح مختلف یادگیری ترکیبی
۱۶۹	مزایای یادگیری ترکیبی
۱۷۱	چرایی استفاده از یادگیری ترکیبی
۱۷۴	تعادل بخشی به مفهوم ترکیب و تلفیق در آموزش
۱۷۵	آموزش ترکیبی به عنوان آموزش سازمانی تحول یافته
۱۷۷	رویکردهای راهبردی در آموزش ترکیبی
۱۷۹	اهمیت آموزش ترکیبی و پیاده‌سازی آن در کلاس
۱۸۰	به‌سوی طرح نظریه برنامه‌ریزی درسی یادگیری تلفیقی
۱۸۲	یادگیری ترکیبی و دیدگاه ساختن گرایی
۱۸۴	یادگیری ترکیبی و نظریه ارتباط گرایی
۱۸۷	رویکردهای یادگیری ترکیبی
۱۹۲	یادگیری ترکیبی بهترین رویکرد قرن ۲۱

پیشگفتار

آموزش به عنوان مهم‌ترین رکن توسعه، نقش بنیادی در تحولات همه‌جانبه جامعه دارد؛ اما با ورود به عصر اطلاعات و ارتباطات و به علت مشکلات سرمایه‌گذاری در آموزش؛ آموزش مرسوم و سنتی، دیگر، جوابگوی نیازهای فعلی نسل جدید نیست. به همین دلیل دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، گرایش به سوی رویکردهای نوین آموزشی از جمله آموزش از دور و الکترونیکی پیدا کرده‌اند. بر این اساس، متخصصین آموزشی معتقدند؛ باید نقاط قوت و روش آموزش سنتی و الکترونیکی را با هم در نظر گرفت (صالحی و سالاری، ۱۳۹۱)؛ بنابراین با رویکرد تلفیقی می‌توان ویژگی‌های هر دو نوع آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی را کنار هم گذاشت تا خوان از همپوشی آن دو تحت عنوان آموزش ترکیبی یا تلفیقی سخن گفت. با این توصیف، این نوشته سعی شده است در زمینه یادگیری ترکیبی کتابی نوشته شود. لذا بر اساس ضرورت این کتاب در پنج فصل تدوین شده است.

در فصل اول، به معنی و مفهوم فضا و نقش، اهمیت و ضرورت آن در آموزش و سرانجام به سه دیدگاه اساسی در باب ارتباط یادگیری با فناوری پرداخته شده است. در فصل دوم، به معنی و مفهوم، اهمیت، ضرورت و ویژگی‌های اساسی آموزش از دور به عنوان مکمل و فرصت دوم آموزشی یاد شده است. در فصل سوم، به اصول، مبانی و ده نظریه مهم آموزش از دور اشاره شده است. در فصل چهارم به چستی، چرایی، چگونگی و روش‌های آرایه محتوا در یادگیری الکترونیکی اشاره شده است. همچنین در این فصل به، بروزترین استاندارد‌های تولید محتوای الکترونیکی مبتنی بر نرم افزارهای SCORM و SOAP پرداخته شده است. در فصل پنجم، به چستی، چرایی، چگونگی و مدل‌های یادگیری ترکیبی پرداخته شده است. یادگیری ترکیبی، تلفیقی از یادگیری سنتی چهره به چهره و یادگیری برخط است؛ به طوری که آموزش هم در کلاس درس و هم به صورت

برخط انجام می‌شود و بخش برخط آن گسترش و ادامه یافته یادگیری کلاس درس سنتی است (روای، ۲۰۰۴). علاوه بر این، وسیع‌ترین تعریف از یادگیری ترکیبی را دریس‌کول (۲۰۰۲) در قالب ترکیب تکنولوژی‌ها، ترکیب رویکردهای پداگوژیکی، ترکیب هر شکل از تکنولوژی با آموزش چهره به چهره و ترکیب تکنولوژی با وظایف شغلی واقعی ارائه کرده است، اما بهترین و مفهومی‌ترین تعریف از آموزش ترکیبی این است که بگوییم «آموزش ترکیبی فقط ترکیب فناوری با آموزش با هدف افزایش دسترسی به یادگیری نیست، بلکه یادگیری تلفیقی اساساً مربوط به بازاندیشی و باز طراحی فرایند یاددهی-یادگیری با هدف یادگیری بهتر است» (بهنک، ۲۰۱۲). بنابراین، یادگیری ترکیبی با تلفیق آموزش سنتی و الکترونیکی مفهوم و تولید دانش را از طریق نقش فعال یادگیرنده در فرایند یاددهی-یادگیری افزایش داده که از یک سو، تبیین‌کننده «شعار کمتر، بیشتر است» و از سوی دیگر، تشریح‌کننده ضرب‌المثل «تربیه من بگویی، فراموش می‌کنم؛ اگر به من نشان بدهی، به یاد خواهم آورد» و اگر مرا درگیر کنی، می‌فهمم» است. علاوه بر این، یادگیری ترکیبی، نقشه راه و بصیرت لازم را برای اساتید در جهت فراهم کردن امکانات اساسی یادگیری در راستای تشکیل تجارب و فراهم آوری فرصت‌های یادگیری ایجاد می‌کند. به همین دلیل، در برخی کشورها از جمله کانادا، آمریکا، انگلیس و دانمارک هر دانشجو موظف است حده اقل دو درس از دروس دوره تحصیلی خود را به صورت الکترونیکی و ترکیبی بگذراند. علاوه بر این، یادگیری ترکیبی با نگاه حده اکثری نسبت به محیط‌های یادگیری و فرایند یاددهی-یادگیری، به جای اصطلاح پداگوژی و اندرگوزی از اصطلاح «وباگوژی» استفاده می‌کند (سراجی، ۱۳۹۱) که تبیین‌کننده نظریه ارتباط‌گرایی در آموزش و یادگیری دارد. در این نظریه، دانش در سرتاسر شبکه‌هایی از افراد و فناوری‌ها، توزیع یادگیری فرایند ارتباط، توسعه و رهیابی به این شبکه‌هاست که بیرون از فرد اتفاق می‌افتد. به عبارتی، در این نظریه، یادگیری بر ارتباط مجموعه‌های خاص اطلاعات و ارتباطات متمرکز است (لطفی و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین، یادگیری در نظریه ارتباط‌گرایی بر ایجاد و حفظ ارتباطات شبکه‌ای تأکید می‌کند که برای حل مسائل حال و نوظهور از توان و انعطاف کافی برخوردارند. نظریه ارتباط‌گرایی فرض می‌کند که اطلاعات زیادی در دنیا وجود دارد، ولی نقش یادگیرنده به خاطر سپردن و فهم تمامی این اطلاعات نیست، بلکه باید توانایی یافتن و به کار بردن دانش را در موقعیت و زمان مناسب داشته باشد. از این رو، یکی از مهمترین رویکردهای یادگیری ترکیبی مبتنی بر نظریه ارتباط‌گرایی، یادگیری الکترونیکی وب ۲/۰ است که به معنای استفاده از رسانه‌های اجتماعی و خدمات یادگیری

است که می توانند با توجه به نیازهای فردی و سبک های یادگیری یادگیرندگان با هم ترکیب شوند. یادگیری الکترونیکی وب ۲/۰ بر استعاره «مشارکت و همکاری» تأکید می کند نه صرفاً دادن مواد درسی معین برای یک کلاس (ساعی و همکاران، ۱۳۹۳). از این رو، بر اساس تحقیقات، از آنجایی که یادگیری ترکیبی بر فرایند یادگیری و بهبود آن تأثیر فراوانی در مقایسه به آموزش صرف سنتی و الکترونیکی دارد، به عنوان بهترین رویکرد آموزشی در قرن ۲۱ تلقی می شود.

در پایان باید گفت، این کتاب نگاهی کلی، هرچند ناقص، به مبحث نقش فناوری در آموزش، آموزش از دور و الکترونیکی و آموزش ترکیبی دارد که می تواند برای محققین و خوانندگان علاقه مند به حوزه آموزش ترکیبی، منبع خوبی باشد. همچنین در پایان از تمام اساتید، صاحب نظران، محققین و دانشجویان درخواست می شود هرگونه انتقادات، پیشنهادات و نظرات ارزشمند خود را در جهت بهبود مطالب این کتاب با ما در میان بگذارند.

دکتر حسین نجفی

(عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور)